

TITO ELNÖK BESZÉDE AZ EURÓPAI KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTOK BERLINI ÉRTEKEZLETÉN

A mai világ problémáit nem lehet megoldani az el nem kötelezett országok nélkül

Elnök elvtárs, elvtársak és elvtársnők!

Meg vagyok győződve róla, hogy e nyílt és szabad véleménycsere jelentős mértékben hozzájárulhat a célok eléréséhez, ha az álláspontoknak és a megközelítésnek az átfogó mivolta serkentést ad kontinensünkön az összes haladó szellemű és demokratikus erők legszélesebb körű együttműködésének. Az értekezlet előkészületei során úgyszintén vita folyt az európai kommunista és munkáspártok közötti viszonyokról. Ez a vita a függetlenség, az egyenrangúság és a be nem avatkozás elvét a kommunista és munkáspártok közötti együttműködés alapelveként érvényesítette.

Az európai kommunista és munkáspártok értekezletére a kontinensünkön és az egész világon végbemenő jelentős és dinamikus folyamatok idején került sor. A mai nemzetközi helyzet e folyamatok teljes bonyolultságát és ellentmondásosságát, összefüggőségét és egymástól való függését tükrözi és a nemzetközi közösség égető problémáinak megoldásához szükséges feltételek megteremtése érdekében a legnagyobb erőfeszítéseket követeli.

A demokrácia, a haladás és a szocializmus felfejlődött erői ma döntő harcot vívnak a békéért, a nemzeti függetlenség és szuverenitás megőrzéséért, a politikai és gazdasági emancipálódásért a népek szabad és önálló fejlődéséért. Tevékenységük az imperializmus, a gyarmati uralom maradványai, a neokolonializmus, tehát az elnyomás és a megkülönböztetés minden válfaja ellen irányul.

Korunk mai folyamataira a kapitalista rendszer mélyreható válsága jellemző, amely kiélezi a régi ellentmondásokat, és újakat szül. Ez a válság kiterjed a társadalmi-gazdasági és a nemzetközi viszonyokra és egyidejűleg gazdasági, szociális, politikai és erkölcsi vetülete is van.

A kapitalizmus és a nemzetközi politikai és gazdasági viszonyok válsága nélkülözhetetlenné teszi a haladó társadalmi átalakulást, a viszonyok gyökeres megváltoztatását, a szocializmus és demokrácia további erősödését. Természetesen azzal a feltétellel, hogy az összes haladó erőkben tudatosodik: sürgősen meg kell változtatni a helyzetet, nehogy az egyenlőtlenség

és kizsákmányolás továbbra is fennálljon, s a gazdagok még gazdagabbakká, a szegények pedig még szegényebbekké váljanak. Korunk parancsoló szükségyszerűsége érvényre juttatni minden ország munkásosztályának és dolgozóinak arra irányuló történelmi törekvéseit, hogy megszerezzék az általuk megteremtett értéktöbblettel való rendelkezés jogát. Ezzel egyidejűleg a népek nemzeti vagyonának, amelyet korábban a kapitalista kizsákmányolás legdurvább formái révén, ma pedig az extraprofit mechanizmusa, a nemzetek feletti részvénytársaságok útján és más módon átömlesztettek, illetve átömlesztének a fejlett országokba, e népek teljes szuverenitása alá kell kerülnie.

Mindinkább fokozódik a népek és országok, különösen pedig a fejlődő országok eltökélt harca az egyenlőtlen nemzetközi gazdasági viszonyok radikális megváltoztatásáért. Csak ilyen változtatások révén biztosítható minden nép igazi függetlensége és szabadsága. Ez az új nemzetközi gazdasági rendszerért folyó harcnak a tényleges osztálylényege, amelynek érvényesítése nélkül el sem képzelhető az igazságosabb viszonyok megteremtése a világon.

Ezért is robbannak ki a jelenkori társadalomban erőteljes forrongások, fokozódik a munkástömegeknek a korunk társadalmi-politikai történéseiben való szerepe, szilárdul meg e tömegek politikai tudata.

A munkásosztály és a dolgozók mindinkább tudatára ébrednek a fennálló társadalmi rendszerekben betöltött helyüknek és szerepüknek. Egyre bírálóbban tekintenek e rendszerek korlátozottságára, és egyre határozottabban követelik, hogy tegyék számukra lehetővé az életük és jövőjük lényeges feltételeiről, a munkájuk eredményeivel való rendelkezésről szóló döntések meghozatalában és a társadalom igazgatásában való részvételüket. Vagyis tegyék számukra lehetővé, hogy olyan helyzetet teremtsenek maguknak, amely biztosítja a személyiség szabadságát és sokoldalú fejlődését.

Ilyen értelemben változik a dolgozók széles rétegeinek politikai hangulata a haladó szociális átalakulások javára. E nyomás hatására az összes társadalmi erők kénytelenek felkutatni. Ugyanez érvényes a szocializmus gyakorlatában is, mert a szocializmusnak sincsenek kész, egyszer s mindenkorra megadott megoldásai. Ezt is nehézségek és ellentmondások kísérik. Az idő új követelményeket hoz magával, összhangban a termelőerők és a társadalmi tudat fejlődésével. Ebből természetesen következik, hogy a szocializmusért folyó harcnak és a szocializmus építésének különféle útjai vannak.

A fontos az, hogy a megoldások, amelyeket ma a haladó erők felkínálnak, a munkásosztály és a dolgozók igazi érdekeiből eredjenek. Meg vagyunk győződve róla, hogy csak akkor adható meg a szükséges válasz a nélkülözhetetlen társadalmi átalakulással kapcsolatos kérdésekre, ha a szocializmus vezető erői így járnak el, korunk objektív követelményeivel összhangban tevékenykedve.

A tudatos szocialista erőknek olyan megoldásokat kell felkutatniuk, amelyek nemcsak hogy felölelik, hanem túl is lépik a demokrácia eddig elért politikai, gazdasági és szellemi értékeit. Ily módon döntően befolyá-

solják majd a szociális események folyamatait, és a szocializmusnak mint a demokrácia, az egyenjogúság, a függetlenség, az emberi jog és szabadság fogalmának tudatosítói és érvényesítői lesznek.

A gyarmati uralom elleni nagy forradalom, amely a nemzetközi gyarmati uralmi rendszer széthullásához vezetett, a nemzetközi politikai szintésre léptette a korábban leigázott népeket, amelyek kivívták politikai függetlenségüket. Országaikban ma bonyolult nemzetközi körülmények és sajátos belső feltételek közepette társadalmi átalakulás zajlik le. A gyorsabb társadalmi változások útján alapvető akadályként áll előttük a gazdasági elmaradottság, az imperializmus, a neokolonializmus és általában az elnyomás erői, elsősorban pedig a gazdasági egyenlőtlenség. A fejlődő és fejlett országok közötti szakadéknak a jelenlegi igazságtalan nemzetközi gazdasági rendszer alapján való mélyülése, amely állandóan reprodukálja az egyenlőtlenségeket a fejlettek javára, számos veszélyes nemzetközi probléma és összeütközés alapvető forrása, és e szakadék áthidalása nélkül nem lehet tartós békét és biztonságot teremteni. Az említett viszonyrendszerből eredő ellentmondások megoldása minden ország gazdasági és politika függetlenségének döntő előfeltétele. Számos fejlődő ország egyre határozottabban vesz irányt a társadalom szocialista átalakítása felé, ami a fejlődés objektív belső szükségleteiből és a nemzeti függetlenség biztosításából következik.

A mai körülmények között a népeknek a politikai és gazdasági emancipálásáért, a független és szabad nemzeti fejlődésért valamennyi nép és ország társadalmi rendszerbeli különbségektől független egyenrangú és demokratikus nemzetközi együttműködéséért, a világ békéjéért és biztonságáért folytatott harca a legerőteljesebben az el nem kötelezettség nagy mozgalmában jutott kifejezésre.

Az el nem kötelezettség mozgalma erős nemzetközi tényezővé fejlődött, amely függetlenül és önállóan határozza meg politikáját és álláspontjait, és amelynek mellőzésével többé nem oldhatók meg sikeresen a nemzetközi problémák. Az el nem kötelezett országok közvetlenül szembeszállnak az imperialista politikával és az elnyomás minden válfajával. Harcuk kifejezi a korszakunkra jellemző nagyarányú haladó és forradalmi folyamatot, a szociális és nemzeti elnyomás, a kizsákmányolás és leigázás minden fajta megnyilvánulása elleni harcnak, a béke és a biztonság erősítéséért, a népek közötti egyenrangú együttműködésért vívott küzdelemnek a folyamatát. Az el nem kötelezett országok állam-, illetve kormányfőinek küszöbönálló, Colombóban megtartandó ötödik értekezlete rendkívül nagy jelentőségű lesz korunk világának égető és más bonyolult problémái megoldása szempontjából.

Az el nem kötelezettség politikája a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság és Kommunista Szövetségünk tartós irányvonala. A nemzetközi életben, különösen pedig az el nem kötelezettség mozgalmaiban tevékenyen közreműködve Jugoszlávia munkásosztálya, nemzetei és nemzetiségei internacionalista kötelezettségüket teljesítik a nemzetközi közösség és az emberiség haladása iránt. Ezt tettekkel is minden alkalommal bebizo-

nyitottuk, támogatva mindazokat, akik a szabadságért harcoltak és harcolnak. Köztudomású, hogy az utóbbi években is segítséget nyújtottunk Vietnam, Kambodzsa, Laosz, Angola népe szabadságharcának, s általában az összes felszabadító mozgalmaknak és veszélyeztetett népeknek, továbbá közismerten támogatjuk a közel-keleti válság és a világbékét veszélyeztető más válsággócok problémáinak megoldására irányuló összes törekvéseket.

Európában a második világháború és a fasizmus veresége után messzeható változások következtek be, különösen számos új szocialista ország létrejöttével. Kontinensünkön, amelyen évszázadunkban, az emberiség történelmének legszörnyűbb fegyveres összecsapásai zajlottak le, ma az európai országok közös erőfeszítései révén jelentős előrehaladást értünk el a béke megszilárdításában és az együttműködés fejlesztésében. Sok tekintetben túlhaladtuk a hidegháborús állapotot. A fasizmus utolsó támaszpontjai romba dőlnek. Jelentős mértékben növekedett az európai országok érdeklődése és készsége, hogy még a tömbökre osztottság jelenlegi körülménye között is előmozdítsák egymás közötti viszonyukat és együttműködésüket, valamint a világ más országaival és népeivel való együttműködésüket. Igaz, egyelőre túlnyomórészt gazdasági téren. Az együttműködés azonban mindinkább kiterjed más területekre – politikai, művelődési stb. – kapcsolatokra is.

Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet e fejlődés egyik legfontosabb eredménye volt, igazolta, hogy minden ország érdekeinek méltányolása és a türelmes eszmecsere jelentős eredményekkel járhat. Az értekezlet záródokumentuma az európai biztonság és együttműködés elveit meghatározva széles körű lehetőségeket nyitott az európai országok közötti kapcsolatok további sokoldalú fejlesztésére.

Az elmúlt esztendő rövid idő a helsinki értekezlet konkrét eredményeinek teljesebb értékelésére. De mégis megállapíthatjuk, hogy ez idő alatt is jóval többet kellett volna elérni határozatainak és javaslatainak érvényesítésében. Tény ugyanis, hogy az egyes országok között kétoldalú kapcsolatok terén eddig nagyobb jelentőségű egyezményt egyedül Jugoszlávia és Olaszország, valamint Lengyelország és a Német Szövetségi Köztársaság kötött.

Mi mindenkor megkülönböztetett jelentőséget tulajdonítottunk a tömbkorlátok, a diszkrimináció és a gazdasági és más együttműködést gátló, az európai viszonyok sikeresebb fejlődését fékező összes akadályok túlhaladására irányuló erőfeszítéseknek.

A biztonság terén a bizalom fokozására irányuló intézkedések tekintetében csupán kezdeti eredmények születtek. Ami azonban a fegyverkezés korlátozásának és csökkentésének lényeges ügyét, a leszerelési folyamat és az összes európai országok számára egyenlő biztonságot nyújtó hatékony rendszer kiépítésének megkezdését illeti, eddig nem történt előrehaladás.

Mi több, folytatódik és fokozódik a fegyverkezési hajszája. A katonai erők elért globális egyensúlya keretében továbbra is növekszik a hagyományos fegyverek és az atomfegyver mennyiségi és pusztító ereje. Ez különösen veszélyes Európában, ahol a fegyveres erők egyébként is messzemenően

a legnagyobb mértékben koncentráltak. Kétségtelen, hogy e helyzet pozitív változásai lényegesen megkönnyítenék a feszültség enyhülését Európában és a világon. Végső ideje, hogy megkezdődjenek a lényegbevágó leszerelési tárgyalások, és fordulat következzen be a sorsdöntő probléma megoldásában, mert ez a probléma kihát a nemzetközi viszonyok minden területére, és súlyos teherként jelent az összes népek, elsősorban pedig minden ország munkásosztálya és dolgozó számára. Egyre nyilvánvalóbb annak szükségessége, hogy össze kell hívni az ENSZ-közgyűlésnek a leszerelésről szóló rendkívüli ülészakát.

A feszültség enyhülése, amely egyelőre főként Európában nyilvánult meg, túl kell hogy lépjen a tömbkereteken és a regionális határokon. Ez a nemzetközi viszonyok egyetemes jellegévé kell hogy váljon. Európa és a mediterrán térség békéjének és biztonságának kölcsönös függősége – melyet Helsinkiben is elismertek – konkrét formát is kell hogy öltjön, most elsősorban a közel-keleti válságnak és e térség más problémáinak megoldásában. Jugoszlávia tehát sikraszáll a feszültség enyhítésének egyetemes jellegéért, szem előtt tartva, hogy az európai és a világbéke, a biztonság és előrehaladás oszthatatlan. Az európai haladó erőknek ehhez teljes mértékben hozzá kell járulniuk, mindenekelőtt az ENSZ-re támaszkodva, amely a legmegfelelőbb fórum a nemzetközi problémák megoldására és a népek közötti egyenrangú együttműködés előmozdítására. Erélyesen szembe kell szállni minden olyan próbálkozással, amelynek célja a világ-szervezet degradálása és szerepének csökkentése.

Mint ismeretes, Jugoszlávia az elkövetkező évben vendégül látja az európai együttműködésről és biztonságról szóló értekezlet részt vevő országainak képviselőit. Mi már a helsinki értekezlet előkészületei során és magán az értekezleten is ismertettük azt a nézetünket, hogy e történelmi jelentőségű gyülekezet megbeszélése csupán első szakasza azoknak a szervezett erőfeszítéseknek, amelyek célja a békének, a biztonságnak és az összes európai népek közötti egyenrangú együttműködésnek a megszilárdítása. Az értekezlet részt vevő országai és az összes európai haladó és demokratikus erők az elfogadott határozatok következetes végrehajtására irányuló nagy erőfeszítések előtt állnak. A Jugoszláv Kommunista Szövetség és a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság teljes mértékben hozzájárult, és a jövőben is hozzájárul ezek megvalósításához.

Említettem már, hogy megoldódtak a Jugoszlávia és Olaszország közötti vitás problémák is. Mi teljes egészében sikraszállunk a szomszédos országokkal való sokoldalú baráti kapcsolatok fejlesztéséért. Ennek során valamennyi állam szurerenitása és területi integritása tiszteletben tartásának elvéből indulunk ki. Ezt az álláspontot erélyesen képviseltük a helsinki értekezlet előkészületei során is. A szomszédos országokkal való jó viszonyok fejlesztésére irányuló állandó erőfeszítéseink keretében sikraszállunk minden probléma türelmes megoldásáért, különösen azon problémák türelmes megoldásáért, amelyek a területükön élő nemzetiségeink helyzetét érintik.

A nemzeti kisebbségek és jogaik el nem ismerése szöges ellentétben áll az alapvető emberi jogokkal, különösen pedig a nemzeti kérdés marxista

megközelítésével. Véleményem szerint helyzetük megoldása nagy jelentőségű a népek közötti viszonyok, az európai béke és együttműködés erősítése szempontjából, mert a nemzeti kisebbségek az együttműködés és barátság hidjait alkothatják, és kell hogy alkossák.

Ha a békéről van szó, hangsúlyozni kell, hogy éppen a mások belügyeibe való beavatkozás veszélyeztette, és ez mindenkor konfliktusokat idézett elő az országok között Európában és világszerte mindenütt. Ezért szálltunk szembe, és ezért fogunk továbbra is szembeszállni a más országok belügyeibe való beavatkozás minden formájával. Minden külső beavatkozás, bármilyen formában is közvetlenül kárt okoz a békének, a biztonságnak és a népek együttműködésének földrészünkön és az egész világon.

Az utóbbi időben azonban ismét felszínre kerültek olyan elméletek, amelyek nyíltan vagy leplezve az érdekövezetek politikáját hirdetik, kétségbe vonva a népeknek a függetlenségre és önálló fejlődésre való jogát. Ez ellentétben áll a helsinki értekezlet határozataival és az ENSZ alapokmányával, és nemcsak a kommunisták, hanem más haladó erők, sőt a legszélesebb közvélemény ellenállását is tiltakozását váltotta ki.

A valamennyi nép égető szükségletét jelentő haladásért folyó harc frontjának állandó bővülése előtérbe helyezi az összes haladó és demokratikus erők nagy felelősségét. Elvárják tőlük, hogy a teljesebb demokratikus és szocialista átalakulás megvalósításával és az egyenrangú nemzetközi viszonyok megteremtésével kapcsolatos mai lehetőségekkel összhangban tevékenykedjenek.

A kommunista mozgalomban ma mindinkább érvényesülnek a szocializmusért folyó harc különféle útjai, a forradalmi és legszélesebb körű demokratikus erők függetlenségen, egyenrangúságon, önállóságon és be nem avatkozáson alapuló együttműködésének új formái. Ezzel kapcsolatban különösen kifejezésre jut minden forradalmi mozgalomnak a saját munkásosztálya és népe előtt felelőssége. Ennek eredményeként sor kerül számos kommunista és munkáspárt erősödésére, nemzeti arányokban politikai befolyásának növekedésére, s ez pozitívan hat az általános európai politikai körülményekre.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség a jövőben is síkraszáll az említett elvek érvényesítéséért abból kiindulva, hogy az összes haladó demokratikus erők ilyen alapon való együttműködése előfeltétele a szocializmus, mint világfolyamat további sikeres fejlődésének. Ehhez különösen a szabad és egyenrangú véleménycsere járulhat hozzá a nemzetközi viszonyok és a szocializmusért és haladásért folyó harc időszerű problémáinak reális felmérése céljából. A mai fejlődés objektív feltételei és az egyes országok sajátosságai megkövetelték a haladásért folyó belső és nemzetközi harc lényegbevágó és gyakorlati kérdéseire adandó válasz keresését. Az említett objektív és törvényszerű különbségekről szóló dialógust nem lehetett elnapolni, sem pedig megkerülni. A mindenről folyó alkotó jellegű vita, amely természetesen ki kell hogy zárja a megbélyegzést és a támadásokat, nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy túlhaladjuk mindazt, ami gátolja

a munkásmozgalom fejlődését és a szocialista gondolat és gyakorlat fejlesztéséhez való hozzájárulást.

A jugoszláv kommunisták ezt szem előtt tartva mindenkor bírálólag felülvizsgálták mind a saját gyakorlatuk, mind mások tapasztalatait, és így építették hazájukban a szocialista öngazgatási viszonyokat. Ezzel kapcsolatban többek között említést tennék két marxista tételről, amelyet soha nem tévesztettünk szem elől. Először, a szocializmus építése azonos a munka és a munkásosztály felszabadításának folyamatával és a közvetlen termelők szabad társulásainak létrehozásával. Másodszor, a szocializmus egyetemes folyamat, és az osztályharc világméretű. A munkásosztály tényleges felszabadítása ugyanis a legszorosabban összefügg a népek politikai, gazdasági és nemzeti felszabadulásáért vívott harcával világszerte.

Kedves elvtársak!

A jelenlegi értekezlet előkészületei keretében folytatott véleménycsere rendkívül jelentős alkalom arra, hogy felmérjük az összes haladó erőknek a békéért, a biztonságért, az együttműködésért és a társadalmi előrehaladásért folyó harcban való lehetőségeit és tevékenységét. Ez a véleménycsere, amely a nyíltságnak, a türelemnek és a nézetek kölcsönös méltánylásának légkörében folyt, lehetővé tette az összes résztvevő pártok álláspontjainak jobb megismerését, továbbá azt, hogy egyetértés jöjjön létre a megbeszélés napirendjén szereplő fő kérdésekben. Ez alkalommal is világosan bebizonyosodott, hogy a munkásmozgalmak különböző feltételek között tevékenykednek. Ez megköveteli a kommunista, a munkás- és más haladó pártok és mozgalmak együttműködésének különféle, sőt új formáit is. Annál inkább, mert az eddigi történelmi tapasztalat félreérthetetlenül bebizonyította, hogy nem lehet általános érvényű recepteket előírni korunk bonyolult feladatainak megoldására.

Végül hangsúlyozni kívánom, kitartó munka vár ránk, hogy eredményesen rendezhessük a legnagyobb problémákat, melyek megoldása nélkül elképzelhetetlen a tartós béke és biztonság. Európa összes szocialista országai és kommunista pártjai, tekintettel jelentőségükre és a nemzetközi viszonyokra való befolyásukra, nagy felelősséget viselnek a békéért és biztonságért, a további fejlődésért Európában. Ez mindannyiunktól új erőfeszítéseket követel meg a kontinens összes haladó demokratikus erőivel való együttműködés bővítése céljából, továbbá bátor szembehelyezkedést korunk problémáival, amelyben a szocializmus mint világfolyamat ma már új utakat tör magának, és új győzelmeket arat.

(Berlin, 1976. június 30.)